

CHRONOLOGIE VAN DE KUNSTGESCHIEDENIS

BHK = Beeldhouwkunst; SK = schilderkunst; BK = bouwkunst; KW = kunstwerk

1. **PREHISTORISCHE KUNST (ijstijdkunst) (60.000-30.000-15.000 v.C.):**
“Venusbeeldjes”, grotkunst (Altamira, Lascaux) – vruchtbaarheidsthematiek, magie rond de jacht, totemisme (amulet) – Jean M. AUDEL, *De stam van de holebeer*, (de Aardkinderen)
2. **OUDHEID:**
 - a. **Mesopotamische kunst:** Ur, Akkad, Babyloniërs, Assyriërs, Ninive, Perzen (3000 v.C.-6de E v.C.)
 - b. **Egyptische kunst (3000 – 1ste eeuw v.C.): piramides, tempels, graven,**
 - monumentaal: groots, bedoeld om te blijven
 - massaal: groot in de onderdelen
 - horizontaal,
 - natuursteen,
 - bhk = stereotiepe houdingen (vooral faraobeelden),
 - sk/reliëf = fysiek onmogelijke houding;
 - traditionalisme
 - c. **Griekse kunst (7de-2de eeuw v.C.)**
 - Bouwkunst: drie bouwwoorden = Dorisch, Ionisch, Corinthisch
 - Beeldhouwkunst
 - Archaïsche periode (7de-6de v.C.):
 - a. kouros (= naakte jongeman)
 - b. korè (geklede jonge vrouw)
 - Klassieke periode (5de-4de eeuw v.C.):
 - a. Klassieke Idealiserende fase (5de v.C.): Myroon, Polykleitos = strenge stijl (streng geïdealiseerd); evenwicht en harmonie
 - b. Klassieke Naturaliserende fase (4de v.C.): Praxiteles = S-lijn (gratie), natuurgetrouwer (minder streng geïdealiseerd), “vrouwelijker”, naakte vrouwenbeeld
 - Hellenisme (4de-2de eeuw v.C.):
 - a. weelderige uitvoering,
 - b. gevoel, hevige emotie (pathos)
 - c. beweging, diagonalen, schroefbewegingen (figura serpentinata)
 - d. lelijke thema's (dood),
 - e. portretten (Alexander de Grote),
 - f. rechthoekige driehoek
 - g. vb. Laocoongroep, stervende Galliër, jongetje met de gans, vuistvechter...
 - d. **Romeinse kunst (3de eeuw v.C.-5de eeuw n.C.):**
 - invloed van Griekse kunst (hellenisme)
 - realistische portretten (veel bustes),
 - geïdealiseerde beelden (Augustus, keizers),
 - praktische ingesteldheid (publieke gebouwen, badhuizen, basilieken, aquaducten,...)

3. (Vroegchristelijke kunst – Byzantijnse kunst → tot 15de eeuw)

4. MIDDELEEUWSE KUNST (6de-15de eeuw n.C.)

a. (islamitische kunst)

b. Vroege Middeleeuwen (6de-9de eeuw):

- Germaanse kunst (smeedkunst) = Westgotisch, Merovingisch
- Karolingische kunst,
- Ottoonse kunst (preromaans)

c. Romaanse kunst (1000-1150):

- horizontaliteit
- rondbogen
- tongewelf en kruisgewelf = massief,
- bk = analytisch (blokkendoosysteem);
- bhk = vooral interieur (kapitelen) + portalen (timpaan = boogveld boven portaal) = vooral hoogreliëf (figuren komen voor meer dan de helft uit het vlak, onjuiste verhoudingen, gedrongen, rijke fantasie, religieus-moraliserende inhoud)
- Vbn. Vézelay, Autun, Conques, Compostella, Doornik, ...

d. Gotische kunst (12de-15de eeuw):

- verticaliteit
- spitsbogen
- skeletbouw: verdeling van het gebouw in (zeer zware) dragende (werkende) en (lichtere) rustende delen
- kruisribbengewelf
- grote ramen
- benadrukking gevelelementen
- bk = synthetiserend
- bhk = evolutie naar technische perfectie (beelden steeds losser van de wand) = exterieur
- sk: miniatuurkunst (Gebr. Van Limburg), Vlaamse Primitieven (Van Eyck, , Van der Weyden, Memling,...)
- vb.: (Laon, Noyon), Chartres, Parijs, Amiens, Beauvais, Reims

5. RENAISSANCE (15de-16de eeuw):

- a. Algemene kenmerken van de renaissance (blijven steeds aanwezig!!!):
 - Evenwicht
 - Symmetrie
 - antropocentrisme (mens centraal)
 - wedergeboorte van de klassieke oudheid
 - humanisme
 - vooral in Italië
- b. Vroegrenaissance (1420-1480) (Quattrocento): Firenze
 - evenwicht, symmetrie, oudheid, antropocentrisme,...
 - Perspectief: lineair (wetenschappelijk) perspectief; driedimensionaliteit van de ruimte
 - tastbaarheid (= modelleren, driedimensionaliteit van de figuur in sk)
 - realisme = werkelijke waarneembare verschijningsvorm van de mens
 - Vbn.: Masaccio, Mantegna, Botticelli, Della Francesca, Donatello, Verrocchio, Alberti, Brunelleschi,...
- c. Hoogrenaissance (1480-1525) (Cinquecento): Rome
 - evenwicht, symmetrie, antropocentrisme, perspectief, tastbaarheid, "realisme", oudheid
 - idealiseren: naar vorm, inhoud, kleur, compositie
 - Driehoekscomposities
 - Sfumato: wazig vervloeien van de omtreklijnen zodat de figuren a.h.w. versmelten met de omgeving/zachte overgangen d.m.v. brede doorschijnende schaduwen, waardoor de scherpe lijnen verdoezeld worden en de ruimtewerking verhoogd (Da Vinci)
 - vbn.: Da Vinci, Michelangelo, Raffaël,
- d. Maniërisme = laatrenaissance (1525-1580):
 - overdreven stijl, stijl (vorm) is belangrijker dan inhoud = overgang naar de barok
 - lange nekken en lichamen, lange vingers, brede heupen, kleine hoofden
 - vreemde houdingen
 - opvallende symboliek
 - beetje verwijfd/erotiserend
 - schuine lijnen
 - Vbn.: Ammannati, Cellini, Giambologna, Parmigianino, Bronzino, Veronese, Correggio, Vasari,...

6. BAROK (1600-1700):

- a. Weelderige uitvoering
- b. rijke versiering, veel details (synthetiserend)
- c. wil imponeren (theatraal)
- d. licht-donker (clair-obscur; caravaggisme i/d SK): verdeling van het schilderij in heldere/belichte delen en donkere delen – onderwerp in het licht
- e. dynamiek, beweging
- f. asymmetrie, diagonalen
- g. gevoelens: fase uit een heftig dramatisch gebeuren
- h. gedraaide houdingen (figura serpentinata)
- i. bk = in- en uitspringende delen, Gesamtkunst,...
- j. Soorten
 - Katholieke barok = contrareformatorische barok: religieuze kunst, Jezuïetenkerken (Gesù, St.-Walburga), antiprotestantse thema's, altaarconstructies...
 - Classicerende barok: absolutisme (vb. Versailles) – Lebrun, Leveau, Poussin
- k. Vbn.: Rubens, Rembrandt, Van Dijck, Velazquez, Bernini, Borromini, Caravaggio, (Duquesnoy, Faidherbe,...)

7. ROCOCO = LAATBAROK (1700-1750):

- a. alle kenmerken van de barok blijven behouden, maar...
- b. overdreven barok, overdreven versierd, overladen, kitscherig, fake (stucwerk), frivol, speels, decoratief, verwijfd, overslank
- c. veel interieurkunst (paleizen, hôtels)
- d. rocaille (krullerige c- en s-vormen)...
- e. Vooral in Duitsland (Beieren), Oostenrijk, Italië,...
- f. Vbn.: Fragonard, Watteau, Asam, Galli-Bibbiena, Dientzenhofer,...

8. CLASSICISME (1750-1820): enorme belangstelling voor de klassieke oudheid

- a. Kunst van de verlichting: rationalisme
- b. nabootsing van de klassieke oudheid in BHK, BK: weinig origineel, kopiekunst
- c. reactie tegen overladen barok en rococo → soberheid – duidelijkheid – lineair – klassiek (antiek) uitzicht (kopiekunst) - rationalisme
- d. Vbn.: David, Ingres, Canova, Thorwaldsen, Houdon, Suvée

9. ROMANTIEK (Romantisme) (1775/1800-1850-1914):

- a. de irrationaliteit in zijn geheel
 - gevoelens:
 - strijd of vlucht nr... verleden – droom - toekomst – erotiek – heroïek - trivialiteit (horror,...) – nationalisme – religiositeit – liefde – exotisme...
- b. In de kunst: ***De romantiek is geen stijl***, vandaar neostijlen (neogotiek, neobarok), dus combinatie van romantische thema's met vroegere stijlen (**neostijlen** – neobarok, neogotiek) of mengstijlen (=eclecticisme, vb. Justitiepaleis te Brussel)
- c. Vbn.: Géricault, Delacroix, Goya, Poelaert, Nash,

10. REALISME (1830-1860):

- a. weergave van de sociale werkelijkheid – arbeiders, boeren
- b. landschappen
- c. stadstaferelen
- d. objectief, “fotografisch”
- e. donker koloriet: aardkleuren
- f. onmiddellijke omgeving van de kunstenaar
- g. Vbn.: Courbet, Corot, Millet, Daumier, Stobbaerts, Constantin Meunier, Daubigny, De Braekeleer

11. IMPRESSIONISME (1860-1890/1900):

- a. indruk van de werkelijkheid, beklemtonen van licht en (=) kleur, geen lijnen, vlekken en vegen
- b. Kernbegrippen (sloganesk): Licht = kleur, toets (vegen), beweging (v/h licht of fysiek), kleine formaten, ter plekke schilderen (plein-airisme), l’art pour l’art
- c. Voorbeelden
 - Monet (reeksen van hetzelfde thema - waterlelies, hooimijten, stations, tuinen, kathedraal van Rouen, populieren...) = meest impressionistische impressionist
 - Renoir (uitgaansleven/vrije tijd van de bourgeoisie, levensblijheid, zonnige taferelen, schimmels/lichtvlekken),
 - Degas (ballerina’s, paarden = zeer lineair) = minst impressionistische...
 - Rodin (bhk: “onafgewerktheid”)
- d. Nevenrichtingen: neoimpressionisme/pointillisme = stippentechniek /divisionisme = toondeling (Seurat, Signac); luminisme (Emile Claus)

12. ART NOUVEAU (eind 19de – begin 20ste eeuw) - Jugendstil:

- a. sfeer van het fin-de-siècle: belle-époque
- b. zweepslagstijl, floreal style, liberty-style: bloemen- en rankenmotieven, verfijning,
- c. meubels, (edel)smeedwerk, metro- en stationsgebouwen (Antwerpen), Gustav Klimt...
- d. Vbn.: Henry van de Velde (Brussel), Victor Horta, Antonio Gaudi (Barcelona - schuimtaartenstijl)

13. **PRETWINTIGERS** (Genieën in de schilderkunst = post-impressionisten) (eind 19de eeuw): 6 kunstenaars = blz. 93-95
- a. in geen enkele stijlrichting onder te brengen: ze vertrekken vanuit het impressionisme
 - b. op zoek naar nieuwe uitdrukkingsvormen in de kunst.
 - c. individualisten
 - d. belijdeniskunst
 - e. geen directe navolgers
 - f. weinig erkenning tijdens hun leven
 - g. **VADERS VAN DE MODERNE KUNST**
 - **Paul Cézanne** (metselen met kleurvlakken = vader van kubisme),
 - **Paul Gauguin** (grote kleurvlakken, vereenvoudigt, exotische thema's = vader van fauvisme),
 - **James Ensor** (maskers, skeletten, hypocrisie = vader van expressionisme),
 - **Edvard Munch** (existentiële angst, dood = vader van expressionisme)
 - **Vincent Van Gogh** (kleur = emotie, driftig ritme, emotionele penseelvoering, verwrongen perspectieven)
 - **Henry de Toulouse-Lautrec** (affichekunst = expressionisme)
14. **FAUVISME (1905-1914)**: dictatuur van de kleur, kleurenschok, kleurenorgasme, totalitaire kleur, kleurenvreugde = felle, ongemengde decoratieve kleuren in grote vlakken (“behangpapier”): Matisse, De Vlaminck, Derain, Dufy, Van Dongen, Wouters,...
15. **KUBISME (1905-1914)**: een compleet nieuwe (revolutionaire) beeldtaal - Picasso, Braque, Léger, Delaunay
- a. Eerste fase (= geometrisch kubisme): figuratieve herinnering is nog aanwezig, geometrisering van de werkelijkheid, incl. van Afrikaanse kunst
 - b. Analytisch kubisme: ze ontleden en ontbinden het onderwerp en maken het tot een nieuw geheel; verschillende gezichtspunten tegelijk; vorm > kleur (grijs, bruin, oker, (groen)); gebroken spiegeleffect, facettenkubisme
Gevaar! Evolutie naar abstractie
 - c. Synthetisch kubisme: terugkeer naar de werkelijkheid; werkelijkheid in het kunstwerk (lett. en/of fig.) = collagekubisme; kleur weer belangrijker

16. EXPRESSIONISME (1905-1918-1930)

- a. Streven naar zo sterk mogelijke zeggingskracht (subjectieve emotie)
- b. felle, schrijnende persoonlijke gevoelsexpressie.
- c. verwaarlozing van de objectieve vormen.
- d. Overdreven gevoelens: verrukking, wanhoop, verwerping van het bestaan
- e. Kenmerken
 - zoekt naar verlossing uit psychologische spanning
 - **belijden** (intuïtie, mystiek, inhoud) is belangrijker dan begrijpen (logica, vorm): opgaan in het hogere/het Niets
 - verzet tegen burgercultuur, romantiek, ontwrichting
 - **ideoplastisch**: een voorstelling vorm geven, materialiseren van gedachten, gevoelens
 - **vervorming (deformatie)** van de werkelijkheid: vaak met symbolische bedoeling, d.i. accentuering, vertekening, aanpassing naar het gevoel en het idee van de kunstenaar
 - nadrukkelijke aflijning
 - emotionaliteit van de kleur tegenover uiterste beperking van de picturale middelen (tonaal)
 - stilering (wijziging van de zgn. natuurlijke, gedetailleerde vorm tot een eenvoudige(r) of overzichtelijke(r) vorm)
- f. Die Brücke (Kirchner, Nolde), Der Blaue Reiter (Kandinsky, Macke, Marc), 2de Latemse School (Latem II) (Permeke, Vandenberghe)

17. DADA (1914-1923)

- a. Tegen alle gevestigde artistieke, filosofische en literaire tradities
- b. Diverse centra: Zürich, Parijs, New York, Berlijn, Hamburg, Keulen, Hannover
- c. Kenmerken:
 - Anti-kunst
 - Simultane poëzie
 - Lawaaimuziek
- d. Toevalskunst: readymade
- e. Duchamp, Tzara,

18. FUTURISME: (1909-1920)-1930))

- a. Verheerlijking van de oorlog : militarisme, patriotisme,
- b. Passie voor snelheid, kracht
- c. Passie voor machines, technologie
- d. Kenmerken
 - Kubistische geometrische vorm
 - Doorsnijdende vlakken
 - Complementaire kleuren
 - Divisionistische technieken
 - Sequentiële bewegingen (Muybridge)
 - Lijnen van kracht: het statische in dynamische actie omzetten
 - Interactie tussen object en ruimte dmv. kleur (dynamische abstractie)
- e. Marinetti, Balla, Boccioni, Severini, Carra, Russolo

19. SURREALISME (1923-ca.1960)

- a. invloed van wetenschap: dieptepsychologie, psychoanalyse, onderbewustzijn, droom, fantasie
- b. Vreemde/vrije associaties: paraplu en naaimachine op operatietafel
- c. onconventionele moraal: seksuele revolutie
- d. onconventionele esthetica
- e. surrealisme = hoger: bevrijding
- f. psychisch automatisme
- g. twee richtingen:
 - Veristisch/illusionistisch surrealisme: Dali, Magritte, Delvaux
 - gewone realiteit: realistische weergave
 - onwerkelijke sfeer: cfr. vrije associatie
 - academische techniek
 - expressief (abstraherend/absoluut/biomorf) surrealisme: Miro, Arp
 - impulsief karakter: kleur, lijn
 - toevalsfactor van groter belang

20. ABSTRACTIE

- a. invloed van de wetenschap: nieuwe werelden (onvoorstelbaarheid)
- b. geen enkele verwijzing naar de gewone werkelijkheid
- c. vorm en kleur los van de werkelijkheid
- d. aanzetten tot contemplatie
- e. soorten:
 - **lyrische abstractie:**
 - Kandinsky (1910-1930)
 - a. spontaan, intuïtief – kleurenakkoorden (schilder is als een componist met kleur)
 - b. sk = muziek
 - **abstract expressionisme:** Pollock, De Kooning (1945-1958)
 - a. pure schilderact = de inhoud (Action Painting)
 - b. nieuwe technieken: dripping
 - c. verf vermengd met ander materiaal: glas, metaal, zand
 - d. geen vast concept van het werk
 - e. Test zelf uw Pollockfactor:
<http://www.jacksonpollock.org> of <http://artpad.art.com>
 - **geometrische abstractie:**
 - **DE STIJL:** Mondriaan, Van Doesburg (1915-1925)
 - a. verwant aan kubisme
 - b. rationeel: streven naar de essentie, idee
 - c. rechte lijnen
 - d. primaire kleur en niet-kleur
 - **colourfield painting:** Rothko (1945-1958)
 - a. monochrome kleurvlakken naast elkaar: kleur als fenomeen
 - b. “specifieke kleurovergangen”
 - **hard-edge:** harde rand (1958-1969): Newman
 - a. scherp gescheiden kleurvlakken
 - b. streng geometrisch

21. **MATERIESCHILDERKUNST (jaren '60):** Tapiès, Burri, Bogart
- nieuwe materialen: pâte, zand, stro, kiezel, hout, wol, glas, gips, mastiek, afval, jute...
 - gekraste lijnen en tekens => topografisch uitzicht
 - aandacht voor oermaterie (aarde, zee, woestijn) => aardkleuren (grijs, zwart, bruin)
 - informele techniek
 - stoffelijkheid van belang
22. **KINETISCHE KUNST (1950-nu):** Alexander Calder, Jean Tinguely
- beweging als onderdeel/essentie van het kunstwerk
 - beweging door natuurkracht veroorzaakt
 - mobiles:** bewegende werken door lucht, wind, water of mechanica (motor, magneet)
 - stabiles:** bewegend door een ingreep van de toeschouwer
 - vrijstaande structuur met bewegende onderdelen
 - vaak geprojecteerd (licht)
23. **OP-ART (optical art) jaren 60:** Victor Vasarely,
- optische effecten: waarnemingsprocessen in verwarring brengen (trilling, verblinding, flikkering)
 - illusie/suggestie van beweging/ruimte in 2D-vlak: moiré-effecten
 - in het 2D-vlak zelf
 - bij beweging van de toeschouwer
 - invloed van waarnemingspsychologie: traagheid van de hersenen i.vgl.met oog
 - non-figuratief
 - geometrische basis
 - Enkele leuke sites met (wetenschappelijke!) visuele effecten:
http://www.michaelbach.de/ot/col_lilacChaser/index.html
24. **POP ART (popular art)(midden jaren '50 – jaren '70)**
- Kunst voor iedereen begrijpbaar (*popular*)
 - Zaken uit technologie, consumptie maatschappij, industriële samenleving, de nieuwe idealen en helden (huisdoudtoestellen, audio-visuele media, acteurs/actrices, muzikanten,...)
 - Objectieve manier van voorstellen: maker geeft zijn eigen gevoelens niet weer (niet poëtisch of zoekend naar verdieping)
 - Realistische en altijd figuratieve weergave (tg. vervorming of abstractie): het beeld is concreet
 - Herhaling van steeds hetzelfde onderwerp (moderne commerciële reproductietechnieken): zeefdruk
 - Uitvergroting: gigantische afmetingen
 - zowel hulde als parodie op de (consumptie)maatschappij
 - De allereerste jeugdcultuur: popmuziek
 - Voorbeelden: Andy Warhol, Peter Blake, Richard Hamilton, Keith Haring, Edward Kienholz, Roy Lichtenstein,...

25. **NOUVEAU RÉALISME: midden 50-midden 60 (Europese popart):** Arman, Daniel Spoerri, Joseph Camberlain
- assemblages (opstapelen, monteren): gewone voorwerpen (objecten) en afval (*registratie van de sociologische werkelijkheid*)
 - registreren van het alledaagse => bezinning over moderne leven
 - invloed van dada
26. **HYPERREALISME (fotorealisme/superrealisme) jaren 70(-nu)**
- don eddy, hanson, close, Estes, Verduyn
 - basis = foto: reproductie van een reproductie (*het leven twee stappen daarvandaan*)
 - lichaamafgietsels
 - extreem nauwkeurig en gedetailleerd: vakmanschap (bijna wetenschappelijk)
 - vergroting (van foto nr schilderij)
 - thema's = dagdagelijkse werkelijkheid (stad, portret)
 - weerspiegeling, scherpte, focus
 - kritiek:
 - zou regressief werken
 - koel en onpersoonlijk
 - betekenis:
 - invloed van de media op onze perceptie van de werkelijkheid
 - vragen rond werkelijkheid en kunstmatigheid
 - overweldigend detail
27. **MINIMAL ART (vanaf jaren '1960):** Dan Flavin, Donald Judd, Sol LeWitt, Carl Andre, Ronald Bladen, Robert Morris
- Minieme kunstinhoud
 - Vorm :
 - Geometrisch: kubus, balk,...
 - Eenvoudig en sober: geen versiering (*Less is more*)
 - Abstract
 - Herhaling en ritme door pure vorm (reeksen)
 - Verhouding kunstvoorwerp en ruimte waarin het staat
28. **VIDEOKUNST (vanaf jaren '1960):** Doug Aitken, Alÿs, Arcangel, Matthew Barney, Candice Breitz, Cyter, Stefan De Jaeger, Rineke Dijkstra, Marie-Jo Lafontaine, June Paik, Dan Graham, Vill Viola
- Eerst registratie van performances, later autonoom
 - Eindeloze mogelijkheden:
 - registraties van performances
 - kleine speelfilms (vooral jaren '1960)
 - korte filmpjes (kijker blijft toch niet lang)
 - abstracte beeldcomposities (ook dmv computer)
 - Vertoning kan overal:
 - museum
 - televisie (groot publiek)
 - (specifieke) galerijen
 - Diverse afspeelsystemen:
 - op scherm (TV, monitor, projectie op scherm of wand)
 - in sculpturen ingebouwd (videosculptuur, installatie): sfeer/thema van de tape in de directe omgeving (toeschouwer betrekken)

29. LAND ART (vanaf jaren '1970) (Christo, Long, Smithson)

- a. Landschap als werkterrein: de vrije natuur
- b. Veranderingen in de natuurlijke omgeving: Vaak gefotografeerd/gefilmd (wegens geleidelijke verdwijning)
- c. Verdwijnen geleidelijk (erosie)
- d. Vaak tijdelijke toestand (verpakking, ...)
- e. Drie types:
 - Ingrepen in het landschap: “negatieve” sculpturen (kuilen, grachten,...). Verdwijnen later weer vanzelf (natuurlijk proces)
 - Toevoegingen aan het landschap: onnatuurlijke elementen in het landschap (Spiegeltoren van Heinz Mack)
 - Acties in het landschap: de kunstenaar voert een actie uit met landschap als omgeving (voettocht; lopen tussen lijnen,...)

30. ARTE POVERA (eind jaren '60 – jaren '70): Michelangelo Pistoletto, Joseph Beuys, Mario Merz

- a. Voorhanden zijnde materialen naar het museum: goedkoop
- b. gebruik van nieuwe, “nederige”, “arme”, “bescheiden” materialen
- c. een anti-elitaire kunst maken
- d. onverwachte combinaties van objecten of beelden door het gebruik van contrasterende materialen en door de versmelting van verleden en heden, natuur en cultuur, kunst en leven...
- e. vaak een dialoog met de (kunst)geschiedenis: vb. Venus der lompen van Pistoletto

31. CONCEPTUELE KUNST (vanaf eind jaren '60): Joseph Kosuth, Sol LeWitt, Robbert Barry, Stanley Brouwn, Keith Arnatt, Hanne Darboven

- a. Idee, concept, inhoud overheerst (vorm minder belangrijk)
- b. Verwoording en presentatie in het kw
- c. Ontstoffelijking of verdwijning van het tastbare kunstvoorwerp
- d. (vaak absurde) herhalingen
- e. Nieuwe uitdrukkingsvormen: fotografie, film/video
- f. (dikwijls) politieke/maatschappelijke achtergrond

32. BODY ART (vanaf eind jaren '60): Matthew Barney, Gilbert & George, Dan Graham, Bruce Nauman, Günter Brus, Oswald Wiener

- a. Menselijk lichaam centraal
 - Getoetst aan invloed van natuur
 - Gebruik als penseel
 - Gebruik als drager (body painting)
- b. Happening als voorstellingswijze
- c. Gefilmd of gefotografeerd

33. **PERFORMANCE ART (vanaf jaren '1970):** **Vertegenwoordigers:** Marina Abramovic, Matthew Barney, Joseph Beuys, Thierry De Cordier, Jan Fabre, Gilbert & George...
- a. Belangrijk onderdeel van hele avant-garde in 20ste eeuw: futurisme, constructivisme, dada, surrealisme, Bauhaus, action painting, muziek (John Cage)
 - b. Grensgebied van beeldende kunst en theater: ter plekke 100% te ervaren
 - c. directe confrontatie, communicatie, (soms) samenwerking met publiek.
 - d. soms opname op video, foto,... (mist soms de live-sfeer)
 - e. eenmalig en authentiek gebeuren
 - f. uitingsvormen
 - niet gebonden aan tradities
 - vaak inspiratie op dada, Fluxus, enz;..
 - zeer veel improvisatie
 - niet meer gebonden aan museem of galerij
 - g. inhoud:
 - zelfonderzoek (cfr. conceptuele kunst, body art)
 - sociaal-kritisch: codes en gebruiken van westerse en andere culturen
 - niet-westerse culturen, waarbij soms de grenzen met het totaaltheater vervielen..
34. **NEOPOP (vanaf jaren '1980):** Ashley **Bickerton** (1959), Jeff **Koons** (1955), Haim **Steinbach** (1944), Alan McCollum (1944). Ook bepaalde werken van Julian Opie, Cary Noland (1956), Damien Hirst (1965), Gavin Turk (1967)
- a. Ontstaan in New York begin jaren '1980
 - b. Reactie op miniamalisme en conceptualisme
 - c. Terug naar beeldtaal en thema's van de popart
 - d. Toch ook verwant aan dada (ready-mades) en conceptualisme (doordachte opbouw): ironie en objectivering
 - e. Kitsch wordt kunst (Koons)

Herman DEFOORT
(Te vermelden bij gebruik)